

Nederlandstalige samenvatting CPB Discussion Paper 426

'The impact of import competition and export opportunities on the Dutch labour market'

'De effecten van importconcurrentie en exportmogelijkheden op de Nederlandse arbeidsmarkt'

De invloed van toenemende concurrentie uit lagelonenlanden is onderwerp van veel discussie. Toenemende handel met lagelonenlanden kunnen de binnenlandse lonen en werkgelegenheid onder druk zetten, naast technologische veranderingen. In de jaren 1990 en 2000 speelde handel nog een minder belangrijke rol, omdat de handelsstromen met lagelonenlanden nog beperkt waren. Dit veranderde echter nadat China lid werd van de WTO en de Chinese export snel toenam. De baanbrekende studie van Autor et al. (2013) constateert dat het toenemende concurrentievermogen van China niet alleen heeft geleid tot lagere lonen in de Verenigde Staten, maar ook tot hogere werkloosheid, verminderde arbeidsparticipatie en meer gebruik van uitkeringen zoals voor werkloosheid en arbeidsongeschiktheid.

Verschillende studies vinden een negatief effect op de arbeidsmarkt van wat in de literatuur de 'China-shock' wordt genoemd. Na het onderzoek voor de Verenigde Staten bleek dat er voor verschillende landen empirisch bewijs is dat de werkgelegenheid en lonen in de maakindustrie onder druk zijn komen te staan na de toename van de Chinese importen (Dauth et al., 2014; Balsvik et al., 2015; Donoso et al., 2015; Foliano en Riley, 2017; Malgouyres, 2017; Blanco et al., 2020). Voor Duitsland is ook rekening gehouden met de toename van de in- en uitvoer van en naar de Midden- en Oost-Europese landen die onlangs tot de EU zijn toegetreden (Dauth et al., 2014).

In deze studie onderzoeken we de effecten van de handelsschokken door de toenemende handel met China en de Midden- en Oost-Europese landen op veertig Nederlandse regio's op Nuts-3 (of COROP) niveau voor de periode 2001 – 2016. De verschillende Nederlandse regio's zijn in verschillende mate blootgesteld aan de toename van de concurrentie uit de betreffende landen doordat sommige regio's vergelijkbare producten maakten en andere regio's juist niet. Net als Dauth et al., (2014) nemen we het potentiële positieve effect van nieuwe exportmogelijkheden mee.

In tegenstelling tot studies voor landen als de Verenigde Staten, Duitsland, Noorwegen, Spanje, het Verenigd Koninkrijk, Frankrijk en Australië, vinden we geen robuust effect van de toename van de handel op de lokale werkgelegenheid, lonen en ongelijkheid. Het effect is op zijn best klein, met positieve effecten van toegenomen uitvoer die negatieve effecten van toegenomen invoer tegengaan: het netto-effect varieert tussen de regio's met verschuivingen van maximaal – 1 en +1 %-punt in de industriële werkgelegenheid tussen 2001 en 2016. Een van de redenen waarom we voor Nederland verschillende resultaten vinden, is het feit dat de Nederlandse maakindustrie al ruim voor de opkomst van China en de Midden- en Oost-Europese landen veranderingen doormaakte en minder gevoelig werd voor importconcurrentie van lagelonenlanden. Daarnaast kent Nederland collectieve loononderhandelingen, wat wellicht kan helpen verklaren dat we geen effecten op de lonen vinden.

Hoewel het effect van de toegenomen handel met China en de Midden- en Oost-Europese landen op de werkgelegenheid in de verwerkende industrie beperkt is, kan dit toch onzekerheid voor werknemers met zich meebrengen. Het negatieve effect van importconcurrentie en de positieve impact van exportmogelijkheden op de werkgelegenheid in de verwerkende industrie wijzen ook op aanpassingen tussen industrieën en regio's. De overgang van werknemers naar nieuwe soorten werk kan voor deze werknemers moeilijk zijn, omdat ze (tijdelijk) werkloos zijn en mogelijk naar andere regio's moeten verhuizen. Uit eerder Nederlands onderzoek van Bruil et al. (2010) is gebleken dat ongeveer de helft van het personeelsverloop en twee derde van de herverdeling van werknemers verband houdt met het banvernietiging en creatie (Bruil et al., 2010).

Bedrijven en arbeiders in Nederland lijken de toename van handel met China en de Midden- en Oost-Europese landen aan te kunnen. Dit aanpassingsvermogen dient behouden te worden om toekomstige uitdagingen het hoofd te bieden. Verschillende beleidslijnen kunnen dit ondersteunen. Het is daarbij belangrijk om te beseffen dat de trends uit het verleden niet noodzakelijkerwijs doorzetten in de toekomst. Na een snelle toename van de wereldhandel sinds de jaren negentig, vertragen de Chinese economie en handel. China verandert van een economie die leunt op uitvoer naar een meer binnenlandse consumptiegestuurde economie. Nieuwe ontwikkelingen zoals *reshoring* of *nearshoring* zijn relevant voor Nederland, dat een kleine open economie is die sterk afhankelijk is van handel.